This document was translated from English by machine and may contain mistakes. The English original is at https://www.novaracg.com/2026/06/14/the-fifth-parameter-issue-007-the-question-of-authority/.

PARAMEEDA SHANAAD: Faallo 007: Su'aasha Awoodda

Heather Grizzle · June 14, 2026

Yaa go'aamiya marka tignoolajiyada helitaanka ay diyaar u tahay in la geynayo? Daabacaadda 007 waxay sahaminaysaa awoodda, sharciyada, xisaabtankka, iyo maamulka xilliga AI-ga.

Helitaanka, Aqoonta Takhasusiga, iyo Dhibaatada Sharciyeynta

Xilli kasta wuxuu soo saaraa tignooyin u muuqda inay ka horreeyaan hay'adaha loo baahan yahay si loo maamulo. Tareennada waxay beddeleen gaadiidka ka hor intaan la sameysan xakameynta badbaadada casriga ah. Raadiyaha wuxuu dib u qaabeeyay isgaarsiinta ka hor intaanay bulshooyinku dejin xeerar la xiriira shatiyeynta iyo kormeerka. Internetka wuxuu ku xiray malaayiin dad ka hor inta aan dowladaha, macallimiinta, iyo muwaadiniintu fahmin sida ay si weyn u beddeli doonto nolosha bulshada. Sirdoonka macmalka ah hadda wuxuu haystaa boos la mid ah. Awoodihiisu si degdeg ah bay u balaadhinayaan, isticmaalkiisuna maalin walba wuu badanayaa, u doodayaashiisuna kalsooni bay uga hadlaan isbeddel. Hase yeeshee, hoos ka soo baxa dhaqdhaqaaqan waxaa jira su'aal aad uga taxadar badan oo aad uga cawaaqib xun. Yaa awood u leh inuu go'aamiyo goorta ay tignoolajiyaddu diyaar u tahay inay noqoto qayb ka mid ah nidaamyada ay dadku ku tiirsan yihiin?

Su'aashu waxay u muuqataa mid sahlan si khiyaano ah. Bulshooyinka casriga ah waxay caadaystay qaab-dhismeedyo awoodeed. Dhakhaatiirtu waxay helaan shatiyo. Naqshadeeyayaashu waxay raacaan heerar xirfadeed. Warshadaha diyaaradaha waxay soo gudbiyaan hababyaal shahaadaysi oo faaftay. Mashaariicda kaabayaasha guud waxay maraan dib-u-eegis iyo kormeer. Nidaamyadan ma aha kuwo kaamil ah, laakiin waxay ka tarjumayaan mabda' si weyn loo aqbalay: marka go'aamadu leeyihiin cawaaqib muhiim ah kuwa kale, awoodu ma ahayn karto mid ku salaysan qura xamaasad, aqoon-yahannimo, ama baahida suuqa. Waa in la weheliyo xisaabtan. Saamaynta suurtagalka ah oo weyn, ayaa u baahan hab-maamuul sharci leh oo awood u leh inuu qiimeeyo khatarta.

Tignoolajiyadaha helitaanka waxay ku jiraan boos gaar ah gudaha muuqaalkan. Waxaa badanaa loo soo bandhigaa sida qalab awoodeynta halkii ay noqon lahaayeen wax loo maamulo. Ujeeddadoodu waa in la saaro caqabadaha, la kordhiyo ka qaybgalka, oo la balaadhiyo fursadaha. Yoolashan waa kuwo lagu adkeysto in laga soo horjeesto. Hase yeeshee, ujeeddo wanaagsan wax kama badali karin baahida kormeerka. Taariikhda dhabta ahaan waxay soo jeedinaysaa waxa kaga soo horjeeda. Hawlgal muhiim uma muuqdo intii sii kordheysay, sidoo kale way sii fududaataa in la iska indho tiro su′aalaha ku saabsan cidda awoodda u leh inay qeexdo guusha, qiimeyso diyaarnimada, oo aqbasho khatarta magaca dadka kale.

Xiisaddan waxay noqotaa mid muuqata gaar ahaan xilliyada hal-abuurka farsamada. Nidaamyo cusub badanaa waxay soo baxaan ka hor inta aysan jirin heerar loo qiimeeyo. Isticmaalayaasha hore ayaa tijaabiya. U doodayaasha ayaa dhaqaajiya suurtogalnimada. Iibiyeyaashu waxay dhoodhobiyaan awoodaha. Hay′adihii ayaa raadiya hufnaanta. Bulshooyinku waxay raadiyaan la-dhaqan. Qayb kasta oo ka mid ah waxay keentaa aragti kala duwan, hase yeeshee midkoodna aan wataba awood aqoonsan oo caalami ah oo go′aamin karta goorta tijaabaddu ay noqon karto fulinta. Natiijadu waxay tahay meel banaan oo maamul ah, taas oo lagu sii wado go′aannada in kastoo ay jirto shaki ku saabsan cidda mudan inay go′aan qaadaan.

Meesha banaan ee maamulka badanaan waxaa buuxiya muuqaalka. Shakhsiyaadka saameynta leh waxay helaan awood iyagoo ku salaysan sumcadooda. Ururradu waxay helaan sharciyeeyn iyagoo ku salaysan caannimadooda. Tignoolajiyadu waxay hesho aaminaad iyadoo ku salaysan isticmaalka. Hase yeeshee, muuqaalku isku mid ma aha sharciyeynta. Taariikhda waxaa ku jira tusaalayaal aan la tirin karin oo fikrado gaaray caannimo ka hor intaanay gaarin kalsoonimo. Suuqyadu waxay abaal marinayaan hal-abuurka. Mar walba kama abaal marin taxaddarka. Xamaasadda dadwaynuhu waxay dedejin kartaa isticmaalka, laakiin xamaasaddu ma bedeli karto caddayn. Sidoo kalena saameyntu ma bedeli karto xisaabtan.

Helitaanku wuxuu soo bandhigaa xaalad gaar ah oo adag maxaa yeelay cawaaqibka fashilka waxaa badanaa loo qaybiyaa si aan sinnayn. Kuwa go′aamiya inay isticmaalaan tignoolajiyad si aan la mid ahayn kuwa la kulma cawaaqibka marka ay fashilanto.

> Muuqaalku isku mid ma aha sharciyeynta.

Sarkaal iibsi ayaa ansixin kara nidaam. Iibiye ayaa suuqgeynin kara. Dhagayste shir

ayaa u dabaaldegi kara. Hase yeeshee, khatarta soo noqonaysa waxay ugu dambeyn ku dhici kartaa shakhsiyaad ku tiirsan nidaamkaas iyagoo isticmaalaya waxbarasho, shaqo, daryeel caafimaad, isgaarsiinta xaaladaha degdegga ah, ama ka qaybgalka madaniga ah. Awoodda go′aaminta iyo mas′uuliyadda la noolaanshaha natiijada mar walba lama helo hal meel.

Xaqiiqadan waxay soo saartaa su′aalo aan raaxo lahayn. Yaa go′aamiya goorta tignoolajiyadda helitaanka ay ku filan tahay saxnaan loogu isticmaalo dadweynaha? Yaa dejiya heerarka khatarta la aqbali karo? Yaa go′aamiya goorta bannaanimadu ku filan tahay? Yaa qiimeeya sheegashada wax-ku-oolnimada? Waaxyo badan, su′aalahan waxaa lagu xalin lahaa hay′ado rasmi ah, heerar xirfadeed, ama qaabab sharci ah oo tanzimeed. Hal-abuurka helitaanka, si kastaba ha ahaatee, wuxuu badanaa ka shaqeeyaa jawi si kala firirsan u dhisan. Go′aannada waxaa loo qaybiyaa iibiyeyaal, u doodayaal, saraakiisha iibsiga, cilmi-baarayaal, maalgeliyayaal, iyo ururrada bulshada. Mas′uuliyaddu waxay noqotaa mid la wadaago. Awooddu waxay noqotaa mid firidhsan. Xisaabtanku wuxuu noqdaa mid adag in la helo.

Caqabaddu ma aha aqoon la′aan. Bulshooyinka helitaanka waxay ku jiraan aqoon aan la qiyaasi karin. Cilmi-baarayaashu waxay ku biirinayaan aqoon farsamo. Xirfadlayaashu waxay ku biirinayaan waayo-aragnimo xirfadeed. Xubnaha bulshaduna waxay ku biirinayaan xaqiiqada la nool yahay. Sameeyayaasha siyaasaddu waxay ku biirinayaan aragti hay′adeed. Dhibaatadu waxay tahay in aqoontu keligeed aysan ka jawaabin su′aasha awoodda. Aqoontu waxay sharaxdaa waxa la sameyn karo. Awooddu waxay go′aamisaa cidda leh inay go′aamiso in loo baahan yahay in la sameeyo. Isku qasidda fikradahan waxay soo saari kartaa nidaamyo farsamo ahaan cajiib ah balse hay′ad ahaan liidata.

> **AQOONTA IYO AWOODU ISKU MID MA AHA**
>
> Aqoontu waxay sharaxdaa waxa la sameyn karo. Awooddu waxay go′aamisaa cidda leh inay go′aamiso in loo baahan yahay in la sameeyo.

Kala duwanaanshahan wuu muhiim yahay maxaa yeelay awoodu ugu dambeyntii waxay ku saabsan tahay sharciyeynta. Awooda sharciga ahi maahan oo keliya awoodda saameynta natiijooyinka. Waa awoodda lagu caddeyn karo go′aannada kuwa ay saameeyaan. Qaab-dhismeedka awoodda sharciga ahi wuxuu sharixi karaa sababta heerarku u jiraan, sida khatartu loo qiimeeyo, iyo hababka jira ee saxidda marka

fashilku dhaco. Waxay abuurtaa kalsooni, mana aha sababtoo ah khaladaadku suurtagal ma yihiin, laakiin sababtoo ah xisaabtanku waa muuqan yahay marka khaladaadku dhacaan. Kalsoonidu ma kaba dhalan kaamilnimada balse waxay ka dhalataa maamulka wanaagsan.

Mustaqbalka hal-abuurka helitaanku wuxuu ku xiran doonaa mana aha oo keliya horumarinta tignoolajiyadda laakiin sidoo kale horumarinta maamulka. Bulshooyinku waxay qarniyo ku bixiyeen samaynta hay'adaha awoodda u leh inay qiimeeyaan badbaadada, maamulaan khatarta, oo qeexaan mas'uuliyadda. Sirdoonka macmalku hadda wuxuu ku qanciyaa bulshooyinka helitaanka inay tixgeliyaan haddii qaab-dhismeedyo la mid ah loo baahan yahay tignoolajiyadaha si isa sii kordheysa u xareeya isgaarsiinta, ka qaybgalka, iyo helitaanka. Su'aashu mahad aha haddii hal-abuurku sii socon doono. Way sii socon doontaa. Su'aashu waxay tahay haddii awoodu ay la kobici doonto.

Su'aasha maamulka ugu muhiimsan ee tobankii sano ee soo socda ayaa markaa laga yaabaa inaysan wax badan ku lahayn algorithms-ka, xogta, ama cabbirrada waxqabadka. Waxay taa beddelkeeda ku saabsan tahay dhibaato aad u da' weyn. Ka hor inta ay bulshadu go'aamin karto in tignoolajiyaddu la kalsoonaan karto, marka hore waa inay go'aamiso cidda awooda u leh inay sameyso go'aankaas. Ilaa laga jawaabo su'aashaas, doodaha ku saabsan hal-abuurku waxay ahaan doonaan kuwo aan dhammaystirnayn. Waxaan sii wadan doonaa inaan weydiino haddii tignoolajiyadu shaqeyso annagoo iska indho tirsan inaan weydiino cidda go'aamisay in shaqeyntu ay ku filan tahay.

> **TIPS**
>
> Know something about a sign language AI system that the public should know? Send it to tips@novaracg.com. Every tip is read by me and kept confidential. If you work in the UK, writing to us is not by itself a protected disclosure under the Public Interest Disclosure Act 1998, so before you share employer information, check your options with Protect (protect-advice.org.uk), the free whistleblowing advice line.

Sida loo tixraaco

Grizzle, H. M. (2026, June 14). PARAMEEDA SHANAAD: Faallo 007: Su'aasha Awoodda. Novara Consulting Group. https://www.novaracg.com/so/2026/06/14/the-fifth-parameter-issue-007-the-question-of-authority/